

Κριτική / «Δάφνες και Πικροδάφνες» από το ΚΘΒΕ: Μικροπολιτικά παιχνίδια εξουσίας ως πανάκεια της ασημαντότητας

tetragwno.gr/theater/kritiki-theatrou/kritiki-dafnes-kai-pikrodafnes-apo-to-kthve-mikropolitika-paichnidia-exoysias-os-panakeia-tis-asimantotitas

April 14, 2019

«Εμείς οι κομματάρχες είμαστε τα θεμέλια του κοινοβουλευτισμού»
«Σήμερα τρως καλαμαράκια κι αύριο βρίσκεσαι εκτός συνδυασμού»

Κατ' άλλους πολιτική *σάτιρα*, χωρίς ίχνος, όμως, διδακτισμού, κατ' άλλους πολιτική *κωμωδία*, με έντονα στοιχεία, όμως, τραγικότητας, και κατ' άλλους πολιτική *κριτική*, χωρίς, όμως, επίκριση κάποιας πολιτικής ιδεολογίας, αγγίζοντας και τα τρία, αλλά παραμένοντας δίχως ορισμένη ταυτότητα, το «Δάφνες και Πικροδάφνες», αποτελεί ένα επίτευγμα της νεοελληνικής δραματουργίας. Και τούτο όχι μόνον διότι προσφέρει μία άκρως ρεαλιστική εικόνα του πολιτικού παραγοντισμού και της τοπικής διαφθοράς της περιόδου της μεταπολίτευσης, αλλά, πολύ περισσότερο επειδή προσφέρει τούτο με έναν απρόσμενα κωμικό τρόπο. Κωμικότητα τραγική, μία διασκέδαση ένοχη και κατόπιν μελαγχολική, διότι, σε δεύτερο επίπεδο, γίνεται αισθητό το γεγονός ότι αυτή η εικόνα που αποδίδεται, που τόσο πολύ θυμίζει γελοιογραφία και καρικατούρα, είναι στην πραγματικότητα η αλήθεια. Γελώντας κανείς με τους γλαφυρούς χαρακτήρες και τις κουτοπόνηρες ραδιουργίες τους, συνειδητοποιεί ότι γελάει με ένα πολιτικό κατεστημένο, που κι αν παραλλάσσεται μορφολογικά στα χρόνια, δεν διαφοροποιείται ουσιαστικά, αφού τα συστατικά του στοιχεία, οι ίδιοι οι άνθρωποι που το απαρτίζουν, παραμένουν στη μεγάλη τους πλειονότητα, πολιτικάντηδες παρά πολιτικοί.

Είναι καταγεγραμμένο άλλωστε το γεγονός ότι, όταν πρωτοπαρουσιάστηκε το έργο του Οκτώβριο του 1979 από το Θέατρο Τέχνης – με τις πληγές της δικτατορίας εξαιρετικά νωπές, σημειωτέον – το πολιτικό κατεστημένο έσπευσε να το χαρακτηρίσει «άνευ αντικειμένου», διατεινόμενο ότι ο παραγοντισμός είχε εκλείψει. Κι ας μην υπάρχουν, όμως, σήμερα κομματάρχες *per se*, η διαφθορά και η διαπλοκή, οι μικροπολιτικές, οι πελατειακές σχέσεις και η πρόταξη του ατομικού συμφέροντος παραμένουν ο κανόνας, δυστυχώς. Εκεί έγκειται η διαχρονικότητα του κειμένου, διότι, κι αν άλλαζε το χωροχρονικό πλαίσιο, αν παρουσιαζόταν το έργο στη σύγχρονη εποχή, 40 ολόκληρα χρόνια μετά την συγγραφή του, είναι γεγονός ότι οι χαρακτήρες δεν θα άλλαζαν. Θα παρέμεναν εξίσου μηχανορράφοι, εξίσου περιπαθείς, κι ας είμαστε ειλικρινείς: εξίσου αστείοι.

Η υπόθεση του έργου είναι φαινομενικά απλή: αφορά τέσσερις επαρχιώτες «φίλους», και οι τέσσερις ταγμένοι στο ίδιο κόμμα, πλην όμως με την υποστήριξή τους δοσμένη σε διαφορετικές πολιτικές προσωπικότητες, οι οποίοι, διαπιστώνοντας πως τα συμφέροντά τους πλέον δεν κινούνται σε παραλληλία, αλλά συγκρούονται σε ένα παιχνίδι «μηδενικού αθροίσματος», όπου η επικράτηση του ενός σημαίνει την ήττα του άλλου και τον εξοβελισμό του στην αφάνεια, επιδίδονται με μανία σε έναν ανταγωνισμό κλιμακούμενης σφοδρότητας και σκληρότητας, που παίρνει και τη μορφή σωματικής βίας όπου τα λόγια υστερούν και τα πάθη αναλαμβάνουν τα ηνία. Στην πορεία της αναμέτρησης αυτής έννοιες όπως αξιοπρέπεια, ιδεολογία και φιλία θα ποδοπατηθούν και θα θυσιαστούν στο βωμό της εξουσίας, ενώ μέσα όπως η μπλόφα, το ψεύδος, η συνωμοσία κι ο εκβιασμός θα αγιοποιηθούν και προταχθούν ως πλήρως δικαιολογημένα, αν πρόκειται να δώσουν ένα προβάδισμα, ένα ατού, έστω προσωρινό στον κάθε παίκτη αυτής της με τόσο έντονα στοιχεία πόκας αναμέτρησης, όπου οι ανατροπές είναι αλλεπάλληλες και οι σχέσεις ισχύος ασταθείς. Και στο μέσον αυτών, η διαρκής, αν και φυσικά αφανής, παρουσία της Νόρας, μίας γυναίκας που αξιοποιώντας την θηλυκότητά της και το γυναικείο της ένστικτο βρέθηκε να ελέγχει το παλαιό και το αναδυόμενο πολιτικό κατεστημένο της περιοχής, στοιχειώνει τους μεν, συνεργάζεται με τους δε, εξωθώντας, με την αξιοποίηση μίας τραγελαφικής παρεξήγησης, την αντιπαράθεση στα έσχατα όριά της: τον συμβιβασμό. Έναν συμβιβασμό πρωτίστως ατομικών συμφερόντων, που αδιαφορεί για ιδέες, αξίες και το κοινό καλό, διαχρονική αντανάκλαση και είδωλο των πυλώνων και στυλοβατών της ελληνικής πολιτικής και κοινωνικής πραγματικότητας.

Όλην αυτή την πολυπλοκότητα κλήθηκε να αποδώσει επί σκηνής η θεατρική ομάδα του **Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος**, υπό το σκηνοθετικό πρίσμα του **Αντρέα Κουτσουρέλη**. Και το μέσον που χρησιμοποιήθηκε ήταν ένας αδυσώπητος ρεαλισμός με έντονα στοιχεία κινηματογραφικότητας. Πράγματι, τα σκηνικά στοιχεία, από την επίπλωση έως τον ρουχισμό, δημιουργούσαν μία έντονη αίσθηση αληθοφάνειας, την οποία ενίσχυε κι επιβεβαίωνε η τρομακτική φυσικότητα των τεσσάρων πρωταγωνιστών. Επί σκηνής, ο θεατής θα μπορούσε να πιστέψει ότι δεν έβλεπε τέσσερις ηθοποιούς, αλλά τέσσερις γνωστούς, οι οποίοι συνδιαλέγονταν σαν από χρόνια φίλοι: κατόρθωμα που μαρτυρά όχι μόνον την δυναμική του πρωτότυπου κειμένου, αλλά και την υποκριτική δυνατότητα των **Στάθη Βούτου, Κώστα Ίτσιου, Νίκου Νικολάου** και **Δημήτρη Παλαιοχωρίτη**. Ο **Παλαιοχωρίτης** ενσάρκωσε με έντονη γλαφυρότητα τον πατριώτη, πιστό και προσηλωμένο στο παλαιό πολιτικό κατεστημένο (που αντιπροσωπεύει ο γηραιός Στρατηγός) **Κώστα**, χαρακτήρα δυναμικό κι επιβλητικό με την εκφραστικότητά του, ιδίως τις έντονες εκρήξεις του που προσέφεραν πηγαίο γέλιο. Ο **Νικολάου**, στο ρόλο του ομορταριστή **Βασίλη**, έπεισε με τον χειρισμό του χαρακτήρα του, δημιουργώντας ισχυρά συναισθήματα αντιπάθειας ενώπιον της ψυχρής και ύπουλα υπολογισμένης μηχανορραφίας και συμφεροντολογίας του, που κατηύθυνε απαρεγκλίτως τις πράξεις και τακτικές του. Τον λιγότερο «ευέλκτο» και φαινομενικά μικρό το δέμας, αλλά ως αποδεικνύεται εξίσου ύπουλο **Τάσο** υποδύθηκε ο **Ίτσιος**, με μία αξιοζήλευτη μίξη διαρκούς αγαθότητας και υποβόσκουσας πανουργίας. Τέλος, ο **Βούτος**, έδωσε πνοή στον αφελή **Αλέκο**, του οποίου η έλλειψη ευστροφίας τον αφήνει ουραγό της παρέας, αλλά ταυτόχρονα και τον συμπαθέστερο.

Υπάρχει όμως και μία βαθύτερη ανάλυση που μπορεί να διαφύγει από τον ανυποψίαστο θεατή, μία πιο σκοτεινή πραγματικότητα που ελλοχεύει σε όλο το φάσμα της δράσης των χαρακτήρων, και η οποία, μολονότι υπαινίχθηκε ήδη, σκόπιμο είναι να εκτιμηθεί επίσης: είναι αυτή της υπαρξιακής αγωνίας των χαρακτήρων και της αδυσώπητης πάλης τους με την αφάνεια και την ασημαντότητα. Όλη αυτή η αναμέτρηση, όλος ο ανταγωνισμός μεταξύ των χαρακτήρων είναι ταυτόχρονα μία μάχη με τη ματαιότητα, κι εν τέλει με το παράλογο. Διότι, αυτή η εμμονή για την εξουσία, το πάθος για την απόκτηση ισχύος κι επιρροής, δεν είναι εκπορευόμενο παρά από την ανάγκη για τον καθένα προσωπικά να αποδείξει σε όλους, αλλά και τον εαυτό του, ότι μετράει, κάπως, κάπου. Η ταυτότητα του κομματάρχη αποκτά σημασία, γιατί μέσω αυτής μόνον είναι δυνατό για τον κάθε χαρακτήρα να αποκτήσει μία υπόσταση, να ξεπεράσει τις προσωπικές του αποτυχίες και να αναδειχθεί σε κάτι ανώτερο. Αυτό καθίσταται ιδιαίτερα προφανές με την πρόταση του trust, της σύμπραξης των τεσσάρων, που με την πεποίθηση ότι με ένα συρτάρι με ενοχοποιητικό φωτογραφικό υλικό είναι ικανοί να εξουσιάζουν μέσω του εκβιασμού όλο το τοπικό κατεστημένο, πλάθουν μία ουτοπική ψευδαίσθηση εξουσίας, ένα όνειρο ισχύος, κι ως πρόκειται για μία ξεκάθαρη φαντασίωση, που και οι τρεις έχουν ήδη αποδείξει ότι δεν είναι ικανοί να συν- και διατηρήσουν. «Για μία δάφνη ζούμε», λέει ο **Βασίλης**, αν και κατά βάθος γνωρίζει ότι δεν είναι οι δάφνες που τους αναλογούν, όχι η δόξα, αλλά οι **πικροδάφνες**, που συμβολίζουν την παρεξήγηση, την ασημαντότητα κι εν τέλει, την αναπόδραστη αφάνεια.

Σε ένα σύντομο, προσωπικό σχόλιο, εν είδει υστερογράφου, θα πρέπει κατά την εκτίμηση του γράφοντος να επαινεθεί η πρωτοβουλία του **KΘΒΕ** για πραγματοποίηση περιοδείας σε όλο το φάσμα της Βορείου Ελλάδος, με παραστάσεις σε περιοχές που είναι γνωστό ότι μαστίζονται από την εξαιρετικά περιορισμένη παρουσία θεατρικών δρωμένων. Η προτίμηση προορισμών λιγότερο συνηθισμένων για θεατρικές περιοδείες δίδει ένα φρέσκο πνεύμα ποιοτικού θεάτρου σε ολόκληρη τη Βόρεια Ελλάδα, ιδίως για τις περιοχές της Θράκης και συγκεκριμένα του Έβρου.

Info: Περισσότερες πληροφορίες για την παράσταση που περιοδεύει θα βρείτε [εδώ](#).